

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA
INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

«TASDIQLAYMAN»

Buxoro davlat pedagogika instituti
rektori B.B. Ma'murov

« 30 » 08 2024 y.

**13.00.01 – Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi ixtisosligi
bo'yicha kirish imtihoni**

DASTURI

Buxoro – 2024

Tuzuvchilar: p.f.d. (DSc), professor G.T.Boymurodova
p.f.d. (DSc), dotsent G.R.Akramova
p.f.n., dotsent B.Q.Xo'jaev

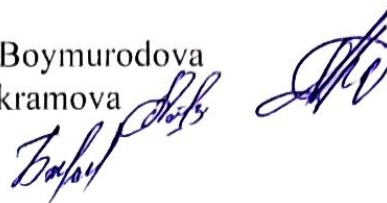

Taqrizchilar: p.f.d., prof. Sh.Sh.Olimov
p.f.f.d. (PhD), dotsent Z.L.Umurov

Ushbu dastur institut Kengashining 2024 yil “30” avgust dagi
1 -sonli majlisida tasdiqlangan

Tuzuvchilar:

p.f.d. (DSc), professor G.T.Boymurodova
p.f.d. (DSc), dotsent G.R.Akramova
p.f.n., dotsent B.Q.Xo'jaev

Taqrizchilar:

p.f.d., prof. Sh.Sh.Olimov
p.f.f.d. (PhD), dotsent Z.L.Umurov

Ushbu dastur institut Kengashining 2024 yil “30” avgust dagi
1 - sonli majlisida tasdiqlangan

KIRISH

13.00.01 – Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi ixtisosligi bo'yicha kirish imtihoni ilmiy pedagogik kadrlarni davlat attestatsiyasidan o'tkazishning tarkibiy qismidir. 13.00.01 – Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi ixtisosligi bo'yicha tuzilgan malakaviy imtihon dasturi umumiy pedagogika faniga asoslangan bo'lib, bo'lajak ilmiy salohiyatli mutaxassislarning tadqiqot ishlarini olib borishlari hamda ilmiy asoslangan natijalarni amaliyotga joriy etish malakalarini o'z ichiga qamrab oladi. Bugungi kunda tadqiqotchidan ta'lim sohasida olib borilayotgan islohotlar, pedagogik sohaning innovatsion yondashuvlari, mutaxassisliklari bo'yicha ta'limni rivojlantirish tendensiyalari hamda pedagogika fanining ilmiy metodologik asoslaridan xabardor bo'lishi, shu bilan birga kompetentli ilmiy xodimlardan ta'limning dolzarb muammolarni bartaraf etish bo'yicha bilimlarni egallashi talab etiladi.

Dasturning maqsadi – tadqiqotchilarda pedagogikaning zamonaviy talab, maqsad va vazifalarni amalga oshirishda fanining mohiyati, jamiyat traqqiyotidagi o'rniga doir ilmiy yangiliklarni ta'lim amaliyotida qo'llay olish ko'nikmasini takomillashtirishdan iborat.

Dasturning vazifasi – pedagogika nazariyasi fanining metodologiyasi, O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimi, uzluksiz ta'limdagi tendensiyalarva zamonaviy yondashuvlar, pedagogikaning ta'lim taraqqiyoti va tarixidagi o'rne, tarbiya va ta'lim (didaktika) nazariyasining mazmuni va mohiyati, pedagogik menejment nazariyasi va amaliyoti, inklyuziv ta'lim muammolariga doir bilimlarini amalda qo'llash, tahlil etish, o'rganish hamda ahamiyatini ochib berishdan iborat.

13.00.01 – Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi ixtisosligi bo'yicha kirish imtihon dasturining asosiy mazmuni

Pedagogika nazariyasi fanining mazmuni, mohiyati va predmeti

Pedagogika fanining maqsad va vazifalari. Pedagogikaning asosiy kategoriya va tushunchalari. Pedagogik fanlar tizimi. Ilmiy-pedagogik tadqiqot metodlariga tavsif.

Pedagogik kasbining jamiyatdagi o'rne

Yangi O'zbekistonda "O'qituvchilik maqomi"ning tutgan o'rne. Pedagog kasbi va mahorati. O'qituvchilik kasbining jamiyat hayotidagi ahamiyati va roli.

Shaxsning rivojlanishi, tabiyasi va ijtimoiylashuvi

Shaxs haqida tushuncha. Shaxsning rivojlanishining psixologik-fiziologik xususiyatlari. Shaxs rivojlanishiga ta'sir etuvchi omillar. Bola shaxsi tarbiya obyekti va subyekti sifatida.

Didaktika ta'lim nazariyasi sifatida

Ta'lim nazariyasi (didaktika) pedagogikaning tarkibiy qismi sifatida. Didaktikaning maqsad va vazifalari. Didaktik kategoriyalarning mazmun mohiyati. Zamonaviy ta'lim paradigmalari.

Ta'lim jarayoni yagona tizim sifatida

Ta'lim qonuniyatlari va tamoyillari. Ta'lim jarayoni mohiyati. O'rganish bilish faolligi shakli sifatida. O'qitish va o'rganish jarayonlari tavsifi, o'quv jarayonida ularning o'zaro bog'liqligi. Sharq va G'arb mutafakkirlarining gnoseologik g'oyalari ta'lim jarayoni asosi sifatida. O'quvchilarning bilish faoliyati va uning tuzilishi.

Ta'lim mazmuni belgilovchi me'yoriy hujjatlar

Davlat ta'lim standartining maqsad va vazifalari. Ta'lim mazmunini tashkil etish konsepsiyasi. O'quv rejasi. O'quv dasturlari, darslik va o'quv qo'llanmalari tavsifi.

Ta'lim metodlari va vositalari

Ta'lim metodlari va usullari tasnifi. Sharq mutafakkirlari ta'lim metodlari haqida. Ta'lim metodlari samaradorligini oshirish yo'llari. Zamonaviy ta'lim vositalarining ta'lim jarayonidagi o'rni.

Ta'limni tashkil etish shakllari va turlari

Dars - maktabda ta'limni tashkil qilishning asosiy shakli. Ta'lim turlari. Ta'limni tashkil qilish shakllari haqida tushuncha. Dars turlari va tuzilishi. Ta'limni tashkil qilishning noan'anaviy shakllari. O'quv ishlarini tashkil qilishning darsdan va ta'lim muassasasidan tashqari shakllari.

O'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini tashxis etish

Bilim, ko'nikma va malakalarni egallanganlik darajasi tashxis etishning mohiyati. Bilimlarni o'zlashtirish natijalarini tekshirish va baholash tamoyillari. Bilim, ko'nikma va malakalarni baholash mezonlari. Metodik, didaktik, pedagogik talablarning mazmun-mohiyati. PISA, PIRLS, TIMSS va TALIS xalqaro baholash dasturlarini joriy etishning me'yoriy huquqiy asoslari va ahamiyati.

Tarbiya jarayonining mohiyati va mazmuni

Tarbiya qonuniyatlari va tamoyillari. Tarbiya jarayonining mohiyati va ahamiyati. Tarbiya jarayonining tizimi va tuzilishi. Tarbiya jarayonining mazmuni. Tarbiya turlari. Zamonaviy tarbiya konsepsiyasi.

Jamoa tarbiya obyekti va subyekti sifatida

Jamoa tushunchasi. Bolalar jamoasini shakllantirishning mohiyati va tashkiliy asoslari. Bolalar jamoasining rivojlanish darajasi va bosqichlari. Bolalar jamoasi rivojining asosiy shart-sharoitlari.

Tarbiyaning umumiy metodlari

Tarbiya metodlari mohiyati va uning tasnifi. Ijtimoiy ongni shakllantirish metodlari. Faoliyatni tashkil etish va ijtimoiy xulq-atvor me'yorlarini shakllantirish. Pedagogik rag'batlantirish metodlari va xulq-atvorni tuzatish. Tarbiyada nazorat, o'z-o'zini baholash va o'z-o'zini nazorat qilish metodlari.

O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimi

Ta'lim sohasida davlat siyosatining asosiy tamoyillari. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. Uzlaksiz ta'lim tizimi, uning tarkibiy qismlari va darajasi. Ta'lim sohasida davlat siyosatining asosiy prinsiplari.

Pedagogik menejment nazariyasi va amaliyoti

Ta'lim muassasasi menejmenti haqida tushuncha. Ta'lim muassasasi Ustavi - rahbarlik va boshqaruv tizimini aniqlovchi hujjat. Boshqaruv metodlari. Pedagogik tizim tavsifi. Ta'lim muassasasi faoliyatini rejalashtirish. Ta'lim muassasasida ichki nazoratni tashkil etish. Ta'lim sohasida attestatsiya. Talim jarayonini metodik boshqarish nazariyasi va amaliyoti. Ta'lim muassasasida ilg'or pedagogik tajribani o'rganish va undan foydalanish.

Korreksion pedagogika asoslari

Korreksion pedagogikaning asosiy vazifalari, tamoyillari va metodlari. Korreksion pedagogika turlari. Defektologiya fani va uning dolzarb masalalari. Sensor nuqsonli bolalar. Oligofrenopedagogika fanining bahsi va undan foydalanish uslublari. Inklyuziv ta'lim siyosatining huquqiy asoslari. Inklyuziv ta'lim.

Eng qadimgi davrlardan VII asrgacha ta'lim-tarbiya va pedagogik fikrlar

Eng qadimgi yozma manbalarda ta'lim-tarbiya masalalari. Eng qadimgi davrlardan VII asrgacha ta'lim-tarbiya va pedagogik fikrlar.

VII asrdan IX asrning birinchi yarmigacha O'rta Osiyoda tarbiya, maktab va pedagogik fikrlar

Islom dinining tarqalishi va uning ta'lim-tarbiyaga ta'siri. Musulmon maktablari va unda ta'lim-tarbiya mazmuni. Qur'oni Karim – axloqiy-falsafiy ta'limotlar manbai. Hadis ilmining paydo bo'lishi.

IX-XII asrlar Sharq Uyg'onish davrida pedagogik fikrlarning rivojlanishi

Sharq uyg'onish davri va unda ta'lim-tarbiya masalalari haqida tushuncha hosil qilish. (Xorazmiy, Farobiy, Fargoniy, Beruniy, Ibn Sino, Javhariy, Mavriziy, Jurjoniy va hokazo). Mahmud Qoshg'ariyning "Devonu lug'otit-turk" asarida ta'lim-tarbiya masalalari. Yusuf Xos Xojibning "Qutadg'u bilik", Kaykovusning "Qobusnoma" asari – pandnoma asar sifatida. Ahmad Yugnakiyning "Hibbat ul-haqoyiq" asarida didaktik qarashlar.

XII asrning ikkinchi yarmi va XIV asrning birinchi yarmida Movarounnahr va Xurosonda madaniyat, maktab va pedagogik meros

XII asr oxiri XIV asrning birinchi yarmigacha Movarounnahr va Xurosonda maktab va pedagogik meros. Najmiddin Kubro «Al-usul al-ashara», Fariduddin Attor «Mantiq ut-tayr», «Pandnoma», «Ilohiynoma», «Ushturnoma», Muslihiddin

Sa'diy «Guliston», «Bo'ston», Sayfiddin Boxarziy ruboiylar, Jaloliddin Rumiy «Masnaviyi ma'naviy», Nosiruddin Burhoniddin Rabg'uziy «Qissasi Rabg'uziy», Nosiriddin Tusiy «Axloqi Nosiriy», Aziziddin Nasafiy «Al-inson al-komil», Mahmud Shabustariy «Gulshani roz», Avfiy Buxoriy «Javomi ul-hikoyot», Pahlavon Mahmud ruboiylar, Xusrav Dehlaviy «Xamsa», Ziyovuddin Naxshabiylarning «To'tinoma» kabi didaktik asarlari.

XIV asrning ikkinchi yarmi va XVI asrda Movarounnahrda tarbiya va maktab

Ijtimoiy hayotning ta'lim-tarbiya, maktab va pedagogik fikrlar rivojiga ta'siri. So'fiylik ta'limotining ma'naviy hayotga ta'siri. Movarounnahrda Amir Temur tomonidan markazlashgan davlat barpo etilishi va uning fan, madaniyat va ma'rifat rivojiga qo'shgan hissasi. Mirzo Ulug'bekning pedagogik goyalari va ma'rifatparvarlik xizmatlari. Ulug'bek davrida maktab islohoti. Zahiriddin Muhammad Boburning pedagogik fikrlari.

XIV asrning ikkinchi yarmi va XVI asrda Movaraunnahrda pedagogik fikrlar rivoji

Alisher Navoiyning asarlarida tarbiya va insonparvarlik masalalari. Navoiyning maktab va madrasalar rivojiga qo'shgan hissasi. Navoiyning o'qituvchi (mudarris) to'g'risidagi fikrlari. Abdurahmon Jomiyning pedagogik qarashlari. Jaloliddin Davoniyning axloqiy qarashlari. "Axloqi Jaloliy" asarining pedagogik fikrlar rivojidadagi o'rni.

XVII asrdan XIX asrning birinchi yarmigacha tarbiya, maktab va pedagogik fikrlar rivoji

Buxoro amirligi, Qo'qon va Xiva xonliklarida ta'lim-tarbiya. Maktab va madrasalarda ta'lim mazmuni. Qizlar maktabi va unda ta'lim mazmuni. Munis Xorazmiyning "Savodi ta'lim" asari - husnixatga doir dastlabki qo'llanma sifatida. Muhammad Sodiq Qoshgariyning "Odob as-solihin" asari - yuksak ma'naviy-axloqiy sifatlarni yorituvchi manba.

XIX asrning 2 yarmi XX asr boshlarida Turkiston o'lkasida tarbiya, maktab va pedagogik fikrlar

XIX asrning 2-yarmida Turkistonda maktablar tizimi. Chor Rossiyasining ta'lim siyosati. Turkistonda maktablar tizimi. V.P.Nalivkinning ta'lim rivojidadagi xizmati. Turkistonda rus maktablarining ochilishi. Yerlik aholi uchun rus-tuzem maktablarining tashkil etilishi. Turkistonda jadidchilik harakati. Yangi usul maktablarining ochilishi. Mahmudxo'ja Behbudiy, Munavvar Qori, Abdulla Avloniy, Abduqodir Shakuriylarning yangi usul maktablarini tashkil etishdagi ma'rifatparvarlik xizmatlari.

Mustaqil O'zbekiston Respublikasi ta'lim tizimi. Mustaqillik yillarida pedagogik fikrlar rivoji

Mustaqil O'zbekistonda ta'lim sohasida amalga oshirilgan islohotlar. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun Respublikamizda ta'lim-tarbiyani tashkil etish va kadrlar tayyorlashning huquqiy asosi sifatida. Mustaqillik yillarida pedagogik fikrlar rivojining asosiy yo'nalishlari.

Eng qadimgi davrlardan XIX asrning birinchi yarmigacha jahon pedagogika fanining rivojlanish tarixi.

Qadimgi Yunoniston, Qadimgi Rim davlatlarida maktab va tarbiya. Qadimgi Yunoniston faylasuflari tarbiya to'g'risida. Qadimgi Rimda pedagogik g'oyalar rivoji. G'arbiy Yevropada maktab va pedagogik fikrlar. Iogann Genrix Pestalotsiyning didaktika va boshlangich ta'lim metodikasiga qo'shgan hissasi. Adolf Distervergning rivojlantiruvchi ta'lim nazariyasi. Ya.A.Komenskiyning pedagogik nazariyasi.

XIX asrning 2 yarmi - XX asrda jahon pedagogika fanining rivoji.

XIX asrning oxiri XX asrda G'arbiy Yevropa, Rossiyada reformatorklik pedagogikasi va uning asosiy yo'nalishlari. L.N.Tolstoyning pedagogik qarashlari. K.D.Ushinskiy pedagogika fani va tarbiyaning ahamiyati to'g'risida. Ushinskiyning didaktik qarashlari va pedagogik merosi.

Hozirgi davrda jahon mamlakatlari ta'lim tizimi va pedagogika fani rivoji.

Jahon mamlakatlari ta'lim tizimi. Iqtisodiy rivojlangan davlatlar ta'lim tizimi. Ta'lim modellari. XX asr jahon ta'lim tizimidagi global tendensiyalar. Xalqaro loyihalar va ta'lim dasturlari.

Baholash mezonlari

- 1) talabgor javobi 90-100 ball bilan baholanishi uchun:
 - savolda qo'yilgan masala mohiyati to'liq adekvat anglanishi va ochib berilishi;
 - javob berishda mustaqil va ijodiy fikrlanishi;
 - savol mazmunidagi masalaga doir ilmiy va hayotiy misollar keltirish;
 - savoldagi masala yuzasidan yirik tadqiqotchi olimlar ishlari va mulohazalari keltirilishi;
 - javob berishda ilmiy kategoriya va atamalar bilan erkin mulohaza yuritish lozim.
- 2) talabgor javobi 89-70 ball bilan baholanishi uchun:
 - savolda qo'yilgan masala mohiyati to'liq adekvat anglanishi;

- javob berishda ko'proq reproduktiv yondashuv ustun bo'lishi;
- qo'yilgan masala boshqa yondosh masalalardan ayri holda tushuntirilishi;
- savol mazmunidagi masala yuzasidan faqat hayotiy misollar keltirilishi;
- savoldagi masala bo'yicha faqat muayyan darslik va o'quv adabiyotlari mualliflari fikrining esga olinishi;

-javob berishda ilmiy atamalardan erkin foydalanmaslik, ularning faqat bir ma'nosi haqida tasavvurga ega bo'linishi.

3) talabgor javobi 69-60 ball bilan baholanishi uchun:

- savolda qo'yilgan masala birovning yordamidan keyin ham yetarlicha adekvat anglanmasligi;

- javob berishda muayyan manbaga qattiq bog'lanib qolinishi;

- savol mazmunidagi masala yuzasidan bildiriladigan mulohazalar faqat kundalik kuzatishlar natijalari bilan chegaralanishi;

- savoldagi masala bo'yicha qaysi mualliflar mulohazasiga murojaat etganlikni bilmaslik kuzatilishi;

- javob berishda ilmiy atamalarning faqat ommalashgan ma'nolarining tushunilishi, ularning chuqur ilmiy mohiyatini anglamaslik.

Boshqa barcha holatlarda talabgor javobi 59 va undan past ball bilan baholanishi to'g'ri bo'ladi.